

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora

Akademický rok: 2019/20

Destinace (země, město): Itálie, Neapol

Jméno, příjmení: Petra Macurová

Místo působení (univerzita, fakulta, příp. katedra/ústav): Università degli Studi di Napoli „L'Orientale“, Dipartimento di Studi Letterari, Linguistici e Comparati

Università degli Studi di Napoli „L'Orientale“ je vysoká škola, která své oficiální uznání jakožto vzdělávací instituce získala již roku 1732. Tehdy se ještě nejednalo o univerzitu, ale o Čínské kolegium, jehož hlavním účelem bylo církevní vzdělávání a příprava na kněžství mladých Číňanů v Neapoli, kteří následně měli šířit katolicismus ve své zemi. Stejnou důležitost, jako mělo religiózní vzdělání, již od počátku měla také příprava lingvistická – absolventi kolegia měli být vynikajícími tlumočníky, experty na indické a čínské jazyky. Postupem času při Čínském kolegiu vznikl i konvikt pro vzdělávání mladých Neapolitánů, posléze byli na kolegium přijímáni také obyvatelé mocné Osmanské říše. Po sjednocení Itálie Čínské kolegium prošlo určitou reformou, jeho „nástupcem“ se stalo Královské asijské kolegium, tentokrát již formálně rozdělené na dvě části: jednu zabývající se vzděláním církevním a druhou věnující se studiu asijských jazyků. V té době se na kolegiu již vyučovala arabština a ruština, následně přibyla např. perština, moderní řečtina, urdština a hindština. V roce 1888 se kolegium právně stalo Institutem Orientale, jehož lingvistická část byla právně rovna univerzitě (část věnující se církevnímu vzdělání byla potlačena a dnešními termíny by byla označena jako střední škola).

Università degli Studi di Napoli „L'Orientale“ je nejstarší univerzitou v Evropě, na níž lze studovat sinologii a orientalistiku. V této tradici (tedy lingvistického, literárního a historického vzdělávání) „L'Orientale“ nadále pokračuje, nejedná se však o tradici omezující, dnes je zde možné současně studovat jazyky západní i východní, což je kombinace, kterou většina univerzit neumožňuje. Český

jazyk se v Neapoli vyučuje od 20. let 20. století, stejně jako v Římě a v Padově (jedná se o první katedry češtiny v Itálii).

V akademickém roce 2011/12 univerzita prošla určitým formálním přeskupením a nyní (od 1. ledna 2012) již čeština nespadá pod katedru studií východní Evropy (Dipartimento di Studi dell'Europa Orientale), ale pod katedru studií literatury, lingvistiky a komparace (Dipartimento di Studi Letterari, Linguistici e Comparati).

V akademickém roce 2019/20 se studiu češtiny věnovalo 10 studentů různých oborů. 1. ročník navštěvovala 1 studentka, ve 2. ročníku ve studiu pokračovali 3 studenti, do 3. ročníku bylo zapsáno 5 studentek a do 5. ročníku pak jedna studentka. Dvě studentky 2. ročníku v tomto akademickém roce získaly stipendium na kurz češtiny v rámci Letní školy slovanských studií, konkrétně pak probíhající v červenci a srpnu 2020 na Univerzitě Palackého v Olomouci¹. Student stejného ročníku navíc obdržel stipendium na semestrální studijní pobyt v České republice, a to na Masarykovu univerzitu v Brně na období zimního semestru 2020/21. V letním semestru 2020 jedna studentka studium úspěšně ukončila. Přestože pravidla italských univerzit nedovolují, aby po studentech byla vyžadována docházka, téměř všichni studenti na semináře z češtiny pravidelně docházeli (či se jich účastnili online). Studenti si češtinu a Českou republiku oblíbili, jsou zvědaví a mají k ní vřelý vztah.

K mým povinnostem vyplývajícím z dřívější italské smlouvy a způsobu výuky češtiny na neapolské univerzitě patřila výhradně výuka českého jazyka, jež probíhá v italském a českém jazyce (gramatika, konverzace, písemný projev, konzultace diplomových prací apod.). Pro každý ročník jsou vymezeny dva 120minutové bloky týdně. Mimo obvyklých seminářů z češtiny jsem dvěma studentkám s nadprůměrnou znalostí češtiny i českých reálií vyhradila vlastní seminář, který probíhal po celý akademický rok a v němž se věnovaly překladu originálních beletristických textů. Studentům jsem byla k dispozici i v konzultačních hodinách (2 hod./týden, v případě potřeby i více) a také mimo ně, byla-li potřeba, např. při konzultacích seminární práce a korekcích italských titulků k českému filmu.

Studentům 1.–3. ročníku jakožto referenční příručka slouží učebnice češtiny² v italštině, jejíž obsah musí studenti během dvou až tří let zvládnout. Přestože se jedná o učebnici novou,

¹ Olomoucká vysoká škola je v roce 2020 jedinou univerzitou, jež letní intenzivní kurzy češtiny pořádá. Zmíněné dvě studentky ve skutečnosti získaly stipendium na Letní školu slovanských studií pořádanou Masarykovou univerzitou v Brně a Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích. Oběma byla nabídnuta možnost účast odložit na příští rok, nebo absolvovat letní školu v Olomouci. Obě studentky se rozhodly na kurz češtiny odjet již v létě 2020.

² Casadei, Lucia – Esvan, François – Macurová, Petra: *Corso di lingua ceca*. Hoepli, Milano 2017.

zaměřenou jak na konverzační dovednosti, tak na gramatiku (rozhovory, texty, lexikální a gramatická cvičení), přičemž výklad gramatiky je uzpůsoben pro italské rodilé mluvčí, v seminářích jsem využívala také další učební pomůcky, především pak vlastní doplňující materiály zaměřené na procvičení probírané gramatiky a přirozený mluvený i psaný projev v českém jazyce (cvičení na gramatiku či lexikum, překlad, konverzace, cvičení na zlepšení výslovnosti, tabulky, poslech, české reálie), případně také další učebnice zaslané DZS, a to podle vhodných témat, probírané gramatiky a potřeb studentů. K výuce vyšších ročníků jsem běžně využívala zejména materiály vlastní (texty a cvičení týkající se českých reálií, historie Československa a České republiky apod.), dále pak také texty z různých učebnic pro pokročilé a zjednodušené beletristické texty, příp. novinové články, společně s opakováním a probíráním složitější (nebo problematičtější) gramatiky a lexika. Všechny ročníky se věnují i projevu písemnému. Studentka 3. ročníku navíc překládala titulky k filmu *Bílá nemoc* (Hugo Haas, 1937).

Studenti nastupující do 1. ročníku jsou úplní začátečníci, výstupní úroveň bakalářského studia lze ohodnotit jako B1–B2. Studenti jsou schopni porozumět poměrně složitým textům, probíraná gramatika odpovídá úrovni B2, ovšem aktivní znalost jazyka a schopnost úměrně a rychle reagovat se přirozeně liší, zejména na základě toho, zda student absolvoval studijní pobyt v České republice, kde komunikoval v češtině i mimo výuku, či nikoliv.

Podmínky pro výuku jsou na zdejší univerzitě dobré – hodiny češtiny standardně (viz níže) probíhají v kabinetu českého jazyka. Ve výuce jsme se střídali s panem profesorem Esvanem, přičemž jsme vzájemně kooperovali tak, aby výuka byla tematicky koherentní, a studenti měli co největší prostor k tomu, aby probírané látky porozuměli a procvičili si ji. Životní podmínky lektora v Neapoli jsou také dobré, ohledně nalezení ubytování se lze obrátit na Erasmus Point³, zprostředkávající ubytování zahraničním studentům i vyučujícím.

V akademickém roce 2019/20 výuka v uvedených prostorách probíhala prakticky pouze v podzimním semestru. Vzhledem ke strmému nárůstu počtu obyvatel Itálie zasažených nemocí covid-19 byly 5. března 2020 v celé zemi uzavřeny všechny typy škol, 8. března byl vyhlášen nouzový stav, následně také velmi přísná karanténa. Veškerou didaktickou činnost v právě započatém jarním semestru jsem ihned přesunula do online prostředí, přičemž jsme se se studenty „setkávali“ podle dohodnutého rozvrhu hodin prostřednictvím programu Skype. V rámci univerzity bylo později možné využívat platformu Microsoft Teams. S ohledem na fakt, že

³ Bližší informace jsou dostupné na webových stránkách: <http://www.erasmuspoint.it/>.

studentů češtiny není mnoho a smluvený systém nám vyhovoval, Skype jsme k výuce a konzultacím využívali po celý semestr. Mimo videohovory byly studentům zasílány úkoly tak, aby je mohli vypracovávat v programech dostupných zdarma, v případě potřeby byla výuka doplňována kratšími či delšími videokomentáři, jež se věnovaly právě probírané gramatice. Zkoušky později probíhaly také online, ovšem výhradně skrze aplikaci Microsoft Teams (studenti se museli přihlásit prostřednictvím univerzitní pošty, celý proces byl monitorován a archivován).

Co se týče vybavení kabinetu českého jazyka, v němž – za běžných okolností – probíhá veškerá výuka i konzultace, disponuje počítačem, dobře vybavenou příruční knihovnou, různými disky CD a DVD, k promítání filmů pro studenty je možné také využít projektor. Knihovna slouží k interním potřebám pracoviště, studenti si z ní podle potřeby mohou vypůjčit jakoukoli publikaci či přenosné médium, přičemž je o výpůjčkách samozřejmě vedena dokumentace. Podrobná inventarizace knihovny byla provedena v lednu 2011, seznam materiálů zaslaných DZS byl aktualizován v červenci 2020. Univerzita pak disponuje také oficiální knihovnou a lingvistickým centrem CLAOR (Centro Linguistico di Ateneo dell'Università Orientale).

S ohledem na zefektivnění výuky od roku 2012 využíváme také e-learningový systém.⁴ Studenti si tak mohou stahovat materiály, které nejsou obsaženy v primární příručce, odevzdávat skrze něj slohové práce a překlady, vypracovávat úkoly. Mimo učební materiály web obsahuje také kompletní rozvrh hodin a odkazy na zajímavé stránky, které jsou s češtinou nebo Českou republikou spojené (odkaz na jazykovou příručku, nastavení české klávesnice, korpus, online procvičování češtiny, ČT, noviny, webové stránky Prahy a Brna ad.).

V rámci podpory studia češtiny a informovanosti ohledně České republiky jsem potom připravila seznam internetových stránek (s krátkým popisem jejich obsahu a jazyku, v němž jsou vypracovány), které souvisejí s češtinou nebo Českou republikou. Jedná se o odkazy potřebné ke studiu českého jazyka, k vyhledávání informací ohledně studia v České republice nebo pobytu v České republice (odkazy na slovníky, stránky zabývající se českou gramatikou a pravopisem, online kurzy, web MŠMT odkazující na studium cizinců v ČR a letní školy, web poskytující kompletní informace k získání trvalého pobytu v ČR, odkazy na důležité organizace, dále stránky Českého centra, televize, rádia, novin a časopisů, největších knihoven v ČR ad.), které jsou dostupné z webových stránek univerzity.⁵

⁴ Dostupné z: <http://elearning.unior.it/>.

⁵ Dostupné z: <http://www.unior.it/ateneo/8880/1/ceco-sul-web.html> (se záložkami daných kategorií nalevo).

V listopadu 2012 vedení univerzity v Neapoli podepsalo smlouvu s Ústavem jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, díky níž univerzita získala právo na vykonávání certifikované zkoušky z českého jazyka pro cizince. Tuto zkoušku v současnosti na jiné vysoké škole ani v jazykovém centru na území Itálie nelze vykonat. Získání těchto pravomocí je tedy výhodné, např. pro studenty, kteří mají určitou (nižší nebo vyšší) znalost češtiny, přičemž ta není jejich hlavním oborem, pro děti českých emigrantů a všechny Italy, kteří chtějí pracovat v České republice nebo se ucházejí o pracovní pozice s Českou republikou či střední Evropou spojené. Informace ohledně podmínek a průběhu zkoušky jsou k dispozici na webových stránkách univerzity.⁶

Mimo běžnou výuku měli studenti možnost zúčastnit se i jiných aktivit spojených s českým jazykem nebo českou kulturou. V 2. polovině února 2020 měli studenti neapolské univerzity možnost během tří dnů zhlédnout šest českých filmů. Již tradiční promítání⁷ bylo zařazeno do rámce nepovinně volitelných předmětů pro studenty studijních programů *Jazyky, literatury a kultury v komparaci*, *Mediační lingvistika a kultura* a *Literatury a kultury v komparaci*. Filmy byly vybrány tak, aby odrážely určité historické události Československa a zároveň napomáhaly zamyslet se nad společností jako takovou. Promítání bylo otevřeno poučením věnujícím se České republice, její poloze a důležitým bodům historie Československa tak, abychom naši zemi přiblížili studentům jiných jazyků, jimž je česká historie a kultura většinou zcela neznámá. Každému filmu předcházela krátká úvodní slova pana prof. Françoise Esvana seznamující studenty s pozadím filmu, danými událostmi, případně záměrem autora.

Na programu byly filmy, které reflektují období komunismu v Československu, přičemž rozličnými způsoby vystihují atmosféru dané doby a více či méně poukazují na postavení určitých sociálních vrstev nebo na prostředí, v němž hlavní postavy žijí. Jednalo se „trezorová“ dramata *Ucho* (1970), *Smuteční slavnost* (1969) a *Žert* (1968), dále naopak o komediální snímky *Vesničko má středisková* (1985), *Báječná léta pod psa* (1997) a *Kolja* (1996). Všechny filmy byly promítány v českém znění s italskými titulky, které jsme (s výjimkou *Kolji*) vytvořili a přeložili na katedře českého jazyka a literatury. Promítání se zúčastnilo na 60 studentů, a to nejen studentů slovanských jazyků, ale také studentů jazyků románských a germánských, i několik studentů altajských jazyků nebo jazyka čínského, kteří tak nahlédli pod pokličku české filmové tvorby a mohli si upřesnit povědomí o zemi, nikoli geograficky, ovšem informačně často velmi vzdálené. Tento fakt kladně posoudili

⁶ Dostupné z: http://www.unior.it/index2.php?content_id=8445&content_id_start=1.

⁷ První promítání pro studenty češtiny ve formě „6 českých filmů během tří dnů“ proběhlo v jarním semestru 2013, následujícího roku bylo přesunuto na konec semestru podzimního a zpřístupněno i studentům jiných oborů. Od té doby je ve výše uvedené formě každoročně nabízeno v rámci nepovinně volitelných předmětů.

také studenti, kteří se promítání filmů zúčastnili – ať už ocenili filmy samotné, charakter hlavních postav, dobové pozadí nebo český humor, celou akci ohodnotili jako zajímavou a poučnou.

V souvislosti s tvorbou titulků k českým filmům je vhodné zmínit, že jsme v kontaktu také s jinými organizacemi a v případě zájmu námi přeložené titulky poskytujeme dál. V minulosti to byly např. titulky k filmu *Zapomenuté světlo*, které bylo promítáno v Papežské koleji Nepomucenum, Českému centru v Miláně jsme poskytli i další námi přeložené filmy. Některé z nich – *Hoří, má panenko*, *Skřivánci na niti*, *Ucho*, *Všichni dobří rodáci*, *Žert* – byly např. promítány na různých místech v Itálii u příležitosti 50. výročí pražského jara a s ním již tradičně spojovanou filmovou novou vlnou.

Se studenty jsme se setkali také na vánočním večírku, který jsme uspořádali společně s několika dalšími „slovanskými katedrami“. Večírku se mimo našich studentů zúčastnili také profesori a studenti polštiny, srbštiny a bulharštiny. Podávaly se tradiční pochutiny daných zemí a zpívaly se vánoční písně.

S ohledem na nepříznivou zdravotní situaci a opatření z ní vyplývajících nemohly být uskutečněny přednášky hostů z České republiky i Itálie, jež byly naplánovány na letní semestr 2020. Stejně tak nebylo možné se studenty neoficiálně zakončit školní rok neformálním posezením v pizzerii, jak tomu zde bývá zvykem. Přesto lze bez nadsázky říci, že studenti i za nastalých, poměrně nepříjemných okolností, pracovali velice pilně, k češtině mají i nadále vřelý přístup a obecně v rámci oboru vládne příjemná atmosféra a dobré vztahy.

Neapol 31. července 2020

Mgr. Petra Macurová, Ph.D.